

ወግዕን ጸወታን
ምስ ቀሺ ገብረ-አምላክ - ፱

ካብ ዝሓለፈ ዝቐጸለ...

“አቦይ ቀሺ፣ እሞ እዙ ነገር እዙይከ ታሪኹ ብዙሓት ኤርትራውያን ይፈልጡዎዩ?”

“ብዙሓት ሽማግሌታት ናይ ቀደም አጽርዮም ይፈልጥዎ ነይርዎ። መንእሰያት ሎሚ ግን ዚፈልጥዎ አይመስለንን፣ ሓድራሓድ ዚፈልጡ እንተ ሃሊኦም ድማ ካብ ትግራይ ባህልን፣ ልማድን፣ ሕግን፣ ስርዓትን ከም እተቐበሉ ንምእማን አይደልዩን ይኾኑ። ይትረፍንያ ልማድ መውሰቦን መሬት ውርስን፣ ወደይ፣ እቲ ቋንቋውን እነተ ኾነ እኮ ኤርትራኛ ዚብሃል ቋንቋ የለን፣ ፈቶኻ-ጸላእኻ ሓንቲ ቋንቋ ትግርኛ እያ ዘላ። ስለዚ ቋንቋና እውን ቋንቋ ትግራይዶ አይኮነን፣ ካበይ ዝመጸ ድዩ መሰሉካ!”

“እቲ ጽሑይ ትግርኛ ዚብሃልከ አቦይ እዩ ዚዝረብ? ብናይ ተጋሩ ቋንቋ ዜላግጹ ሰባት አለው፣ ናይ ኤርትራ ትግርኛ ድዩ ጽሑይ ወይስ ናይ ትግራይ?”

“ኢያሱ ወደይ፣ አይትጋይ! አቐዲምካ ናይ ኤርትራ ኾነ ናይ ትግራይ ጽሑይ-ረሳሕ ዚብሃል ትግርኛ የሎን፣ ከከም ቦታኡ ቁሩብ ዝተፋላለዩ አዘራርባ አሎ። ንሓንቲ ቻል እንተ ረኤና ሓድራሓድ ሰብ ‘ሕጂ’ ይብል፣ ካሊእ ‘ሀዚ’ ይብል፣ ‘ሕዩ’ ዚብሉ ሰባትውን አለው፣ ‘ሕዚ’ ዚብሉውን አለው፣ ኩሉ ኸከም ቦታኡ ይፋላሌ። ንአብነት ካብ ዓረብኛ ወይ ካብ ጣልያንኛ ዝመጸ ቻላት ኣብ ምሕዋስ እንተ ኾነ፣ ርግጽ፣ ትግርኛ እናሃለወስ ንምንታይ ካብ ካሊእ ለቕሓ ቻላት አድለዩ ኪብሃል ይከአል። እንተ ዘየሎ ግን ንሓደን ጽሑይ፣ ነቲ ኻሊእን ረሳሕ ቋንቋ እዩ ዚብሃል የሎን። ቋንቋ ማለት ሕይወት ዘለዎ፣ በብጊዜኡ ዚለዋወጥን ዚሕደስን ነገር ምዃኑ ምፍላጥ የድሊ። ዝኾነ ኾይኑ ትግርኛ ክንብል ከሎና ብመሰረቱ ቋንቋ ትግራይ ከም ዝኾነ ምርሳዕ አይግባእን።”

“ሓቕኹም አቦይ ቀሺ፣ ቋንቋ ጥራይ ዘይኮነስ፣ እቲ ሕዝብውን መበቆሉ ኻበይ ድዩ!”

“እው፣ አይ ሓደ ሕዝቢ እንድዩ። ኩሉ ሰብ ኸልተ፣ ወይ ሠለስተ ወለዶ ኸይቆጸረ እዩ ትግራይ ዚውለድ! ኤርትራ ድማ ቱርኩን ጣልያንን ትማሊ-ትማሊ፣ ብድሕሪአምውን እንግሊዝ ብፖለቲካ ነንሕድ-ሕዱ አጸሊኦም ክሳዕ ዝፈላለዩዎ ዘበን፣ አይ ሓደ አካል ትግራይ እንድዩ ነይሩ። ...”

እቲ ‘ኤርትራ’ ዚብል ስምከ ደአ ኻበይ መጸ?”

“ወደይ ብቐድሚና ዝጸንሐ ስም ባሕርን ከበሳን ኢልካ ዚፍለጥ፣ ቦጎስ እተብሃለ ሃገር ደአ እምበር ኤርትራ ዚብሃልስ ደሓር ዝመጸ እዩ። እቲ ባሕሪውን እንተ ኾነ፣ ቀይሕ ባሕሪ ተብሂሉ እዩ ዚጸዋዕ ዝነበረ። ነቲ ባሕሪ ቀይሕ ሕብሪ ዚህብዎ ደቀቕቲ ሓሳኹ አለው፣ ብቋንቋ ግሪክ ድማ ‘ኤርትሮስ’ ይባሃሉ ብምባል፣ ኤርትራ ኢሎም፣ ጣልያን ዘውጽእዎ ስም እዩ። እቲ ሃገር ድማ ካብ ጥንቲ ምስ ትግራይ ተጠቐሊሉ፣ ‘ትግራይ-ትግርኛ’ ይብሃል ከም ዝነበረ ደአ እምበር ፍሉይ ክፍሊ ኾነ፣ ፍሉይ “ኤርትራ” ዚብል ስም ከም ዘይነበሮ፣ ኣሉ ኢልና ዘይንኸሕዶ፣ ሓቀኛ ታሪኽ እኮ እዩ።”

“ከምዙይ ካብ ኮነ ደአ ንምንታይ እዮም ሓድራሓድ ኤርትራውያን ንተጋሩ ‘ዓጋሜ’ እናበሉ ዚጸረፉ፣ ንወላዲኻ ከም ምጽራፍ ማለትዶ አይኸውንን?”

“ወደይ፣ እዙይ ድንቁርናን ዕሽነት እዩ እምበር ካለእ ኸይመስለካ። ዓጋሜ ስም ሃገር እዩ። ንሱብዶ ብስም ሃገሩ ትጸርፎ ኢኻ? ኣብዙይ ኣብ ኣዲስ ኣበባስ ኣለውንዶ ሓድሓድ ዓያሹ መዓስ ተስኢኖም፤ ‘ኤርትራ’ ኢሎም ዚጸረፉ፣ ‘ትግሬ’ ኢሎም ዚጸረፉ፣ ‘ጉራጌ’ ኢሎም ዚጸረፉ ኣለው እኮ። ግን ጸርፊ ኣይኮነን፣ ጸርፊ ዓሻ እዩ። ትግራይ ድማ ይትረፍዶ ንንደጃት ስባጋድስን፣ ንገራእሲ ወልደ ሥላሴን፣ ክንደይ ነገሥታት ኣኸሱም ዝወለደ ሃገር ጀጋኑ ደኣ እዩ እምበር፣ ዚጸረፍ ኮነ ዚሕመ የብሉን።

“ሰብ ሎሚ ግን ካበይ ከም ዝመጸ ኣይፈልጥ፣ ጥንታዊ ታሪኹ ኣይምርምር፣ ባህሊ ወለዱ ኣይሕዝ፣ ከንቱ ዝኸነ ዘበን መጸኢና፣ ጊዜ ዓያሹ እዩ ዘሎናዮ፤ ‘ዚገብርዎ ኣይፈልጥዎን እዮም’ እናበልካ ምሕላፍ፣ ይቕረ ምባል ጥራይ እዩ ዘድሊ።”

“እሞ ንሓዋሩኸ እንታይ ይመስለኩም? ታሪኸካ ዘይምፋላጥ እንታይ ሳዕቤን የምጽእ?”

ይቕጽል...